

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

БАЛҚАШ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТУРИЗМНІҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫ

Ермаханова Айгерім Исатайқызы

aiko_0204@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Экономикалық факультеті, «Туризм» мамандығының
2-курс студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – А.Е.Есенбаева

Елбасымыз «Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасында» Қазақстанның тартымдылығын арттыру үшін оның имиджін қалыптастыру жолымен туризм индустриясын тұрақты дамытуға бағытталғандығын, сонымен қатар еліміздің қайталанбас табиғаты мен тарихын тереңнен алған мәдени ескерткіштері туризм индустриясын алға жылжытуда мол мүмкіндік беретіндігін айтып, туризм өсімінің нүктелерін зерттеу қажеттігін ұсынды [1].

Бүгінде көптеген елдің негізгі қаражат көзі болып отырған туризм индустриясы елімізде енді ғана дамып келе жатқан салалардың бірі болғандықтан, басты назарды туризмді дамытуға аударып отыр.

Дегенмен айта кетерлік жағдай, еліміздегі сыртқы елдерге шығатын туристер саны еліміздегі демалушылардан басым түсіп отыр. «Өзге елдің бюджетін көбейткеннен гөрі, ұлттық туризмді дамытуға не кедергі?», «Әлде елімізде туристерді тартатындай әсем жерлер жоқ па?» деген сұрақтар көптеген тұрғылықты халықтың ішінде ой туындатады. Қазақстанның қай түкпірін алсаң да, көз тартатын көрікті табиғаты өзге елдің жарнамасы керемет, аты әлемге әйгілі жерлерден кем емес екені бәрімізге айқын. Туризмнің жағажай, спорт туризмі, экологиялық, мәдени-танымдық, іскерлік туризм т.б. түрлерін іздесеңіз саян далада табуға болады. Айталық, жағажай туризміне – Балқаш көлі, экологиялық туризмге – Қарқаралы, Кент, Қызыларай, Ұлытау таулары, спорт туризміне – Қарқаралы кен-орман оазисі сияқты әлі аты танылмаған жерлерімізді ерекше атап өтсе болады. Мәселен, талайды тамсандырған Балқаш көлі...

Еліміздегі кез-келген туристік орталықты немесе туристерге қызмет көрсету кешендерін алып қарайтын болсақ, барлығында да мына мәселелерге келіп тіреледі. Олар: менеджменттің жоқтығы; сапа төмен, баға жоғары; транспорт және жол жағдайы өте нашар, турист өміріне қауіп көп. Осы тұрғыда Балқаш көліндегі туризм жағдайын қарастырып көрейік.

Қазіргі таңда Балқаш көлінің жағасында танымал туризм түрлері болып жағажай туризмі, спорттың су түрлері: желкенді қайық, байдаркамен және каноэмен есу, спорттық балық аулау табылады. Көл және көл маңындағы табиғат ескерткіштерінің (Бектау ата шатқалы, тоғайлы ормандар) рекреациялық әлеуеті туристерді қабылдауға таптырмас мүмкіндік береді. Балқаш аймағы табиғи су тоғандарымен ерекшеленеді. Сырлы Балқаш көлі жартылай тұщы, жартылай ащы болып келеді. Балқаш көлінің бассейнінде құстар мен жануарлардың бірегей түрлері мекендейді, олардың көпшілігі тек Қазақстанда кездеседі және Қызыл кітапқа енгізілген. Балқаш маңы ландшафтының алуандығы, мұнда албыр жүректер үшін әртүрлі экстремалды спорт түрлерін: веложарыстар, жаяу және ат серуендері, авто мото жарыстар, ралли, рафтинг, джипинг, желкенді қайық спорты және басқа да сауық түрлерін дамытуға болады. Көлдегі шомылу маусымы 5 ай, мұнда жылына 300 шуақ күндер болады! Қатал қыстар мұнда «Мұз қонақүйлерін» (Ice Hotels) тұрғызуға қолайлы жағдай туғызады. Емдеу қасиеті бойынша Балқаштың емдік балшығы Өлі теңіздің суынан асады. Мұнда туристерге қызмет көрсететін 1 туристік фирма, 8 қонақ үйі, 4 демалыс аймағы, Бектау ата шатқалындағы 4 демалыс базасы, Приозерск қаласында 3 қонақ үйі, 1 кемпинг, Ақтоғай ауданында 4 мейманхана, 5 қонақ үйі, Тораңғылық, Шұбартүбекте 40-тан астам демалыс аймағы бар [2].

Алайда, бұл демалыс орындарындағы қызмет көрсету деңгейі әлі де дамытуды қажет етеді. Ол үшін ең алдымен, туристерді тартарлық керемет жарнама шығару басты назарға алу керек. Себебі, жарнаманың аздығынан отандастарымыз Қазақстанның қай түкпірінде ыңғайлы әрі арзан бағаға демалуға болатынын білмейді. Есесіне, бұқаралық ақпарат құралдарынан көздің жауын алатын түрлі жарнамалар шет елдердің туристік салаларын жарнамалауға жанталасуда. Сонымен қатар тұтынушылардың қажеттіліктерін қамтамасыз етуді кәсіби деңгейге көтеру керек.

Балқаш көлі айтарлықтай туристік орталыққа айнала қоймағанымен, іске асырылып жатқан арнайы жобалар да бар. Соның бірі – 2009 жылы 14 желтоқсанында қабылданған «Балхаш-Нұрсая» инвестициялық жобасы. «Балхаш-Нұрсая» халықаралық туристік сауықтыру орталығы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың қолдауымен жүзеге асырылуда. **Жоба жетекшісі – Бейсенбек Құттыбекұлы.** Жобаның жалпы құны-420 млн доллар. Орташа өткізу мүмкіндігі -15000-18000 адам (1 күнде). Жобаланып отырған табыс көлемі - 90 млн доллар. Өзін-өзі ақтау мерзімі - 6 жыл. Территория ауданы - 370 га. Барлық коммуникациялар бар. Территориясы Қазақстанның ірі қалаларынан да, көрші мемлекеттерден де бірдей қашықтықта орналасқан. Барлық кешендер 100% балама энергия көзімен (күн және жел) қамтамасыз етіледі. Яғни жобаның басталғанына үш жылдай уақыт болды. Бүгінде бұл жобаның алғашқы қадамдары іске асырылып үлгерді. Айта кетсек, белгіленген аумақта 51 киіз үйден тұратын қалашық салынды. Заманауи үлгімен тұрғызылған киіз үйлерде дем алып, Балқаш жағасында балық аулап, әсем табиғатын тамашалауға мүмкіндік жасалған. Жоба осындай қарқынмен жалғасатын болса, расында аумақтың дамуында үлкен рөл атқаратын болады. [3].

Жаңа жұмыс орындары ашылады, қала бюджетіне қомақты қаржы түседі, туризм инфрақұрылымы дамиды. Инновациялық дамуға үлесін қоса отырып, шағын және орта бизнестің дамуы, қала халқының әлеуетінің артуы сияқты жақсы бетбұрыстарға түрткі болатын бұл жоба болашақта Қазақстандағы ең үздік демалыс орындарының бірі болады деген сенімдеміз.

Кедергі болып отырған тағы бір мәселелердің бірі – транспорт жүйесі. Жайлы және сапалы жолдары жоқ елдерде бәсекелестікке қабілетті өндірістік базасы да, келешегі бар ғылыми технология да, тұрғындарының жоғары өмір сүру деңгейі де болмайды. Егер жақсы жолдар салуға үйренбейтін болсақ, онда өзіміздің стратегиялық мақсатымыздың бірде-біріне жете алмаймыз. Сондықтан көлік инфрақұрылымын дамытудың ауқымды жобасына кірісу керек. Сондай мақсаттағы ірі жобалардың бірі, Астана – Алматы жүздеп пойыздарына арналған теміржол құрылысы айналма емес, тіке Балқаш көліндегі көпір арқылы болуы мүмкін. Бұл жол жүру уақытын едәуір қысқартып, Балқаш туристік кластерін дамытуға серпін береді. Ел басшысы Үкіметке осы жобаларды жедел әзірлеуді және ұсыныс енгізуді тапсырған болатын [4].

Расымен, бұл жоба Арқаның алқасы атанған Балқашты күнделікті тірлігінен селт еткізері анық. Ең алдымен, мұның шағын қала Балқаштың экономикалық-әлеуметтік жағдайына ықпал етері аян. Сондағы тұрғындардың әл-ауқаты артуына бірден-бір көз болмақ. Айталық, жыл сайын Балқашқа барып, демалушылардың саны небары 4 мың көлемінде екен. Ал шетелге шығатындар бұдан жүз есе артық. Мәліметтер 5 млн-ға жуық Қазақстан азаматы шетелге саяхаттап баратынын көрсетіп отыр. Қызмет көрсетуі, әрі көлік инфрақұрылым қол жетімді болса, өз туристерімізге Балқашқа неге бармасақ? 5 млн. болмаса да, соның ширегінің көк теңізге жетуіне жағдай жасалса... Миллиондаған қаржы Балқаштың экономикалық қоржынына құйылмақ... Өйткені, мамандардың айтуынша, туризм жалпы алғанда, мемлекеттің экономикасына үш оң нәтиже береді. Біріншіден, шетел валютасының құйылуын қамтамасыз етеді және төлем теңгерімі. Екінші, халықтың жұмыспен қамтылуы. Үшінші, елдің инфрақұрылымын дамытуға жәрдемдесуі. Яғни, бұл үш таған берік болса, туризм мен өндіріс қаланың қос қанатына айналады деген сенім бар.

Өндірісті айтқанда, кез келген жағдайда экология мәселесі назарға ілінеді. Себебі, өндіріс ошақтары жиі шоғырланған аймақтардың экологиясы қауіпті жағдайда болатыны

рас. Сол сияқты, Балқаш қаласы да қазіргі таңда экологиясы нашар аймақтардың қатарына кіріп отыр. Бұл мәселе жайында тек еліміздің ғана емес, шет ел ғалымдарының аландатушылығын туғызуы бекер емес. Осындағы кәсіпорындардан шыққан қалдық заттар ауаның құрамын ластап, тұрғындарға зардабын тигізуімен қатар, дәл іргесіндегі Балқаш көлі суының тазалығы төмендеп, балығының азаюына қауіп төндіреді. Балқаш экологиясы – Балқаш көлі алабындағы табиғи ресурстарды (әсіресе, су қорларын) тиімсіз пайдаланудың нәтижесінде Қазақстанның оңтүстік-шығыс аймағында 20 ғасырдың аяғында қалыптасқан табиғи, әлеуметтік және экономикалық жағдай. Сонымен қатар, қала тұрғындарының айтулары бойынша, туризмді дамытуды, ең алдымен, тазалық жұмысынан бастау керек екенін тілге тиек етеді. Себебі, жағалау лас, кей жерлерінде қоқыс төбе болып үйіліп жатыр. Қала тұрғындары тегін суға түсетін жағалаулардың бәрін қамыс басқан. Балқашта тазалықтың өзі күрделі мәселеге айналған.

Қорытындылай келе, Балқаш аймағындағы туризм индустриясын дамытуын шектеп отырған мәселелердің нақты шешімі қойылса деген ойдамыз. Осы кезге дейін елімізде Балқаш көлін қорғау туралы арнайы заң шығару керектігі жайында, Балқаштың экологиялық ахуалы нашарлап бара жатқандығы туралы үлкен деңгейде көптеген акциялар, қоғамдық тыңдаулар ұйымдастырылды. Мұндай шаралар кейінгі кездерге дейін жыл аралатып өткізіліп тұрады. Бірақ арада он жылдан астам уақыт өтсе де, Балқаш көлін қорғау туралы арнайы заң қабылданған жоқ. Біздің мақсат – ұсыныс жасау, қоғамдық пікір туғызу. Көлдің табиғи болмысын сақтай отырып, ұтымды пайдалану арқылы халық игілігіне жарап жатса деген сенімдеміз.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 28 ақпандағы № 192 қаулысы <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1300000192>
2. <http://www.priozersk-akimat.kz>
3. <http://baseinvest.kz/project/view/3173>
4. 2012 жылды қорытындылауға және «Қазақстан-2050» Стратегиясын іске асыру мәселесіне арналған кеңес, 23.01.2013 <http://www.akorda.kz>

ӘОЖ 338.48 (574.42)

ТУРИСТІК ФИРМАЛАР ҚЫЗМЕТІНДЕГІ МАРКЕТИНГТІ ЖЕТІЛДІРУ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ МАТЕРИАЛДАРЫ НЕГІЗІНДЕ)

Ермеков Бақытжан Ермекұлы, Қадеш Мөлдір Қайратқызы

mir777kan@mail.ru

**Білім мекемесі «Авиценна» медициналық колледжі студенттері, Семей қ., Қазақстан
Ғылыми жетекші – Мирас Қанатұлы**

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев БҰҰ ДТҰ-ң Бас Ассамблеясының 18-ші сессиясында әлемдегі жалпы өнім көлемінің 10%-н туризм саласындағы кіріс құрайтынын, туризм саласындағы бизнес әлемі барлық мемлекеттің 800 миллиардтан астам долларын салықтық түсімдермен қамтамасыз ететіндігіне тоқтала отырып, қазіргі уақытта Еуропа мен Азиядағы 14 миллионға жуық туристер таяу уақытта Қазақстанда болуды жоспарлап отырғандығын, әсіресе, Германия, Ұлыбритания, Қытай, Жапония және АҚШ елдерінде біздің елімізге қызығушылық байқалатындығын атап өткен. Сонымен қатар, 2013 жылғы статистикалық мәліметтер бойынша Қазақстан Республикасында туризм сферасынан түскен табыс 74 млрд теңгені құраған. Еліміздің жеке өңірлері туризмнің қалыптасып тұрақты дамуына мүмкіндік беретін туристік-рекреациялық ресурстармен қамтамасыз етуші болып табылса, екінші жағынан